

(Политика, 20.07.2009)

Србија и Пакистан деле прво место на листи земаља чија јавност најчешће исказује негативне ставове према Сједињеним Америчким Државама, показало је недавно истраживање агенције Медијум галуп. Док се у већини земаља обухваћених истраживањем бележи побољшање ставова према САД, у Србији и Пакистану негативни ставови су још чешћи него пре три године – у Србији за 18 одсто, а у Пакистану за 13 одсто.

Међу земљама региона, Србија је убедљиво прва на листи у негативним ставовима, далеко испред Босне и Херцеговине, где има 30 одсто оних који исказују негативно мишљење. Истовремено, већина становника Албаније, Македоније и Румуније има позитиван став према САД.

Али, однос Срба према Америци је очигледно много комплекснији од резултата истраживања. Џордан Грин, двадесетчетворогодишњи квотербек и најбољи играч београдских „Вукова“, шампиона Србије у америчком фудбалу, на разговор је дошао с Гораном Нишавићем, младим председником клуба. Нишавић подсећа да је амерички фудбал почео да се игра после бомбардовања НАТО-а, углавном по парковима.

„Ми смо изузетно талентовани за овај спорт и можда звучи парадоксално, али ова игра је изузетно блиска нашем менталитету“, каже Нишавић.

Грин с још двојицом америчких саиграча „Вукова“ живи у изнајмљеном стану у Београду. Звезда „Вукова“ не осећа да живи у земљи у којој, статистички, не воле Америку.

Политички аналитичар Бранко Радун оцењује да треба правити суштинску разлику између расположење грађана Србије према политици САД, у односу на њихово мишљење о Америци и Американцима.

„Ако би етничка дистанца била мерило истраживања, мислим да код нас проценат антиамериканизма не би био изражен,” тврди Радун.

Политика: Према анкети коју је направио Галуп, 61 одсто грађана Србије има негативан став према САД. Какав однос људи показују према вама, а какав према Америци? Да ли ту постоји разлика?

Грин: Када ме виде, сви ми кажу да изгледам као Србин, тако да нико и не зна да сам странац, док не почне да прича са мном. И кад људи схвате да сам у ствари Американац, наилазим на веће одобравање, на бољи пријем.

Политика: Да ли више од половине људи које сте упознали у Србији има негативан став према Американцима и Сједињеним Државама, као што би се могло закључити по истраживању?

Грин: Ја то нисам осетио. Можда је разлог томе то што сам спортиста и никада не причам о политици.

Политика: Да ли претпостављате зашто Срби имају негативан однос према Америци?

Грин: Претпостављам да су проблеми настали због односа политичара две земље. Ни у Америци, нити било где, нико није сто одсто задовољан својим политичарима.

Политика: Шта сте знали о Србији пре него што сте дошли овде? Да ли бисте дошли у Србију да сте знали да је у том тренутку 48 одсто људи било против САД.

Грин: Нисам много знао тога о Србији до тренутка док нисам ступио у контакт с Гораном

Пише: Џордан Грин и Бранко Радун
понедељак, 20 јул 2009 14:58

Нишавићем, председником „Вукова”. Тада смо почели да причамо о Србији. Онда сам почео да проучавам вашу земљу, да видим где ћу живети наредних година. Прочитао сам неке књиге и није било негативних ствари, углавном су позитивно говориле о Србији и Србима.

Радун: Из којих књига сте се информисали? Нисте читали о Југославији, о рату деведесетих, о бомбардовању или о Косову?

Грин: Углавном су то били туристички водичи. Тада сам мало читао о Косову и схватио сам зашто су Срби незадовољни. Допутовао сам у Београд на дан када је запаљена америчка амбасада. Нисам могао да претпоставим шта ће се десити тог дана. Изашли смо у град док су трајале демонстрације. Нишавић ме је водио да видим клубове, дискотеке. С нама у друштву је био још један Американац који игра у „Вуковима”. Он не само да је Афроамериканац, него је тог дана носио мајицу на којој је великим словима било исписано „УСА”. И није било никаквих проблема.

Радун: У Србији нема етничке дистанце. Људи из Србије и даље желе да иде у Америку и да живе тамо, не видим да је опала популарност америчке културе. Можда је у неким друштвима негативан став према америчкој политици и према америчком држављанину повезан, али је код нас то јако одвојено. Можемо да упоредимо антиамериканизам у Србији, где је један Американац могао да изађе у град а да не буде угрожена његова безбедност у моменту проглашења косовске независности за који је највише одговорна Америка, са антиамеричким осећањима, рецимо, у исламском свету и видећемо да су то сасвим другачије ствари. Антиамериканизам се подводи под једно, а треба мало финије разврстати однос према америчкој култури, политици, економији. У социологији постоји појам етничке дистанце. Она се испитује, на пример, питањем да ли бисте ступили у брак с припадником другом нације, да ли бисте комуницирали с њим. Али овде није о томе реч, овде је реч о односу према Америци као држави. Код Срба је увек постојао генерално позитиван став према Америци. Неки извор који говори о Војводини од пре 250 година каже да су Срби желели да иду у Америку још пре проглашења њене независности. Та прича о Америци као о земљи перспективе, слободе је више векова стара. Та американофилија се променила 1991. када су САД стале на страну република које су биле у конфликту са Србијом или народа који су били у конфликтку са Србима. Али и дешавања у Републици Српској, санкције, нису толико погодиле људе колико бомбардовање Србије. Мислим да би чак и бомбардовање било релативизовано да ригидна политика САД после 2000. није пружила подршку независности Косова. Та је политика учврстила негативан став према Америци.

Политика: Истраживање из 2006. је показало да 64 одсто грађана не воли америчку културу и начин живота. Али, на питање да ли гледају америчке филмове 87,8 одсто одговорило је позитивно, а да слуша америчку музику потврдило је 64,9 одсто. Скоро половина подржава америчке инвестиције у Србији. Како коментаришете ту противречност?

Радун: Негде у 19. веку, у доба када су стваране обе државе, неки амерички интелектуалци су поредили Србију и Америку као земље слободних људи. Постоји и један занимљив разговор између Његоша и капетана америчког ратног брода. Његош му је рекао да су Срби и Американци слични: теже слободи, теже независности... Американци су сличнији Србима, него Европљани – то би била поента Његошеве приче. Имамо, с једне стране, американофилију која траје деценијама, а с друге стране имамо америчку политику која је ишла насупрот српских националних интереса изазвавши негативан став према Америци као држави, њеној политици. Амерички медији су генерисали слику о Србима као примитивцима, негативцима и то је ове додатно иритирало овде људе. Чак је и Холивуд произвео десетине филмова који врло негативно приказују Србију. Људи код нас то знају и то их додато иритира. Кад кажете амерички начин живота онда то асоцира на неку холивудску декаденцију, на живот Мајкла Џексона, па неко има негативан став према свему томе. Али, мислим да Срби имају прилично позитивне ставове према америчком човеку. Рецимо, искуство мојих пријатеља који су дошли из Америке – њима се јако свиђају људи, обичан свет на средњем западу, који су сусретљиви, гостољубиви. А немају баш позитивне ставове према култури мегалополиса и некој културној декаденцији. Ту постоје неке разлике, шта се коме свиђа у Америци, јер Америка није једна, постоје ту разни сегменти, од неког Холивуда, до средњег запада.

Политика: Да ли постоји тај осећај код Американаца да нису вољени у другим земљама?

Грин: Политика је одвојена од људи, тако да нема везе с националношћу. Зависи какав је ко као човек. О антиамериканизму, политици се не размишља претерано. Другачији је систем живота. Имате живот који вам не дозвољава да филозофирате о политици, сем ако није неки велики проблем. Ритам живота је такав: размишљате где ћете да зарадите, који ћете кредит да узмете, мислите о обичним, животним стварима. Ретко ког Американаца ћете наћи да седи и прича о политици.

Политика: Колико намерава да останете у Београду?

Грин: Када сам кретао у Европу, почетна идеја ми је била да је што више упознам. Планирао сам да прво видим Србију, па да одем даље. После мог двогодишњег искуства и људи које сам упознао, сад не могу ни да замислим да одем негде другде. На крају крајева, и када би се нешто лоше десило, не би могли да ме отерају одавде. Интересантна је и прича везана за мог саиграча „Вукова” Вилијама Блокера. Пошто је клуб планирао да ове године имамо два страна играча, за Блокера није било новца из буџета клуба. Он је звао руководство „Вукова” и поручио им: „Ја ћу да дођем, нађите ми неки посао”. И човек ради као бармен, само да би био у Србији.

Радун: И ове приче потврђују да антиамериканизам код нас није етнички, уперен против другог друштва или појединца, није исламског типа, већ је уперен против америчке политике, медија, оних порука које шаље америчка елита. Те приче потврђују да су Србија и Београд можда најотворенији на Балкану за људе са стране. И та отвореност је можда највећа сличност са Америком. Да се вратим на Његоша, ми смо слични људи, желимо слободу, отворени смо и тежимо независности. А можда је то и био узрок конфликта између са Америком, пошто она не може да поднесе неки народ који је сличан на Балкану, који тежи независности. Хоће контролу, не треба им неко сличан, него неко ко ће да одрађује посао без приче.

Политика: Да ли постоји разлика у односу према САД између наше елите и грађана?

Радун: Елита је заузела прозападни став. Она покушава да игнорише конфликте, као да се нису ни догодили или као да су се догодили неком другом, што баш и није добро. Обичан свет не гаји ту, да кажемо, илузију, можда чак реалније сагледава односе. Рецимо да ових година није полагао неке велике наде у поправљање односа око Косова. Унутар елите после петог октобра постоји разочарење јер је постајала нада да ће се добити подршка за нешто што би донело бољи живот. Људи су сада у великој мери разочарани у ту западну помоћ. Грађани су такође веровали, али у много мањој мери него елита. Рецимо, може да се каже да је елита разочарана, а становништво огорчено.

Политика: После победе Обама и посете потпредседника Бајдена, многи у Београду су поверовали да ће се политика САД према Србији ипак променити. Видимо како је, после изјаве Бајдена „да Србија не мора да призна Косово да би ушла у ЕУ”, реално отоплио однос Брисела према нама. Мислите ли да ће Вашингтон заиста омекшати своју позицију према Србима?

Грин: Био сам гост на вечери коју је председник Тадић приредио за потпредседника Бајдена. Импресиониран сам Тадићевим говором, зато што је причао о српској отворености, о томе да је Београд највише отворен за странце. Тадић је направио добру поенту свега онога што сам видео и доживео у Србији.

Политика: Да ли сте разговарали с Бајденом?

Грин: Тек неколико речи, пошто је било доста људи. Бајден је иначе тренирао амерички фудбал, тако да је то био један од разлога зашто сам позван. Бајден је био изненађен да се амерички фудбал игра у Србији.

Радун: После победе Обаме, у једном проценту или мање, пре свега у нашој елити, јавила се нека нада да ће да се промени америчка политика према Србији. Мислим да Бајденова посета није донела ништа ново, неки нови нарочит преокрет.

Политика: Може ли антиамериканизам да добије радикалније димензије? Имали смо демонстрације и паљење амбасаде?

Радун: Мислим да не. Мислим да ће један негативан став остати, иако је он увек реактиван, никада није без неког основа. Увек се испољава као реакција на неки догађај, бомбардовање, проглашење косовске независности. У исламском свету постоје друштва која никад нису имала проблеме са Американцима, али имају изразито негативан став због идеолошког става.

(Разговарали **Р. Станић– А. Апостоловски**)